

Pungmesen - pendeltitan

Arne Eklöv

Pungmesen (Remiz pendulinus) har bara funnits i vårt land sedan 1964. Det året sågs dock inga fåglar! men ett fynd av dess karaktäristiska bo gjordes på hösten vid Råbelövssjön, Skåne. 1965 påträffades fågeln i egenlig mening för första gången i Sverige, då 1 ex sågs vid Kranksjön 27.4. (SOF. 1990)

I våra trakter dök den upp 1990, då bobyggande fåglar upptäcktes vid Barkarövikens, nära fågeltornet på Kungsörsidan. Hela 5 stycken bon hittades, byggda av en - möjliggen två hannar. Ett av bona blev färdigbyggt och därpå lades 5 ägg. Det boet övergavs dock redan i april. På Köping-sidan av Barkarövikens påträffades också en hanne med påbörjat bo invid norra vällen Det övergavs sedan. Invid Malmönvägen söder om Cementatippen blev ett bo färdigbyggt och en lyckad häckning med fem flygga ungar som resultat genomfördes. Detta bo fanns bara några få meter från vägen och var mycket lätt iakttagbart. Ett stycke därifrån hittades sedan ytterligare ett bo. Detta blev dock övergivet.

Även 1991 uppträdde bobyggande fåglar på båda sidor Barkarövikens. Åren 1992-95 gjorde endast några ströboobservationer men 1996 var det åter dags för häckning. I närheten av fågeltornet på Kungsörsidan upptäcktes en hane i färd med bobygge. En hane accepterade bygget, parning skedde och honan lade ägg. Så småningom kunde det konstateras att häckningen resulterat i minst 4 ungar.

Flitig byggmästare

Fågeln märkliga bobygge är något alldeles unikt i Sveriges fågelvärld. Jag har haft tillfälle att se pungmesens arbete med boet och det är en mycket fascinerande procedur.

Boet byggs hängande i en kvist av främst björk, men även sälg och andra vidcarter används. Närheten till vatten är ett villkor och kaveldun ska finnas i grannskapet. Boet byggs av hannen. När han har hittat en lämplig plats börjar han vira långa, böjliga växtfibrer längs en kvist med klykform.

Han fortsätter sedan att av växtfibrer bygga en bågformad brygga mellan klykarmarna. Därefter börjar han blanda in frohår från kaveldun i bygget. Jag har också sett pungmesen använda frohår från jolsterpil. Så småningom formar byggmästaren en boning med pungliknande utseende. På sidan anbringas ett ingångshål. Medan bobyggandet alltiämt pågår försöker hannen att med lockrop kalla dit en hona. Om detta lyckas bygger makarna eller ibland bara honan, en "pip", dvs en rörlignande utbyggnad på ingångshålet. Misslyckas hannen med att få dit en hona överger han boet och försöker på nytt på ett annat ställe. Sådana övergivna bon brukar kallas för "hannästen".

"Pendeltita"-passande namn

Pungmesens latinska namn är *Remiz pendulinus*. Engelsmännen kallar den *Penduline tit*. *Pendulinus/penduline* betyder pendel. Om arten inte redan hade ett bra, svenskt namn skulle pendeltita vara mycket passande. Det fick jag åskådliggjort särskilt väl vid det ovan nämnda boet, bara några meter från Malmönvägen. Där var

boet placerat i en hängbjörk i en av de nedersta hängande och svängande grenarna. Grenens längd var gott och väl en meter. En dag studerade jag boet då det var stark vind. Grenen med boet kom i blåsten att fungera som en pendel. Mellan pendel-svängarnas ytterlägen blev det betydligt mer än en meter, alltså en riktig slänggunga för de innevarande ungarna. Alldeles osökt

infiner sig en kanske något antropomorftisk fundering: Tycker pungmesungarna i likhet med med andra ungar om att gunga?

Arne Eklöv, 0221-163 66

Litteratur

SOF. 1990. Sveriges Fåglar. 2. a uppl. Stockholm.

Pungmesen är en relativt ny art för Sverige, som senast denna sommar häckade vid Barkarövikens utanför Kungsör
Foto: Tero Niemi.